

Fil 104 Krittisk tenkning

Oppgave) Platon kom frem til en teori om viten i en av sine dialoger, denne teorien skulle være nesten helt frem til vår tid.

Vitensteorien går blott kalt JT B, Justified True belief, eller begrunnet sann tro på norsk.

Den har følgende logisk form:

Setningen er sann hvis og bare hvis

1. p er sann

2. A tror at p

3. A har god grunn til å tro at p .

Gettier kom i 1963 med en kritikk av Platons teori. Han mente at den ikke begrunnet viten godt nok. Fordi den ikke tar hensyn til tilfeldigheter som kan spille inn.

Vi kan bruke følgende eksempel for å vise dette:

Per Jansen ser på klokken sin, den viser at klokken er fem. Det han ikke vet, er at for nøyaktig 24 timer siden, så sluttet klokken tilfeldigvis å virke nøyaktig klokken fem.

Hvis vi setter dette inn i Platons vitensteori får vi følgende:

1. Klokken er fem.

2. Jansen tror at klokken er fem.

3. Jansen har god grunn til å tro at kl er fem.

Emnekode : Fil 104
Kandidatnr. : 6002
Dato : 27.05.10
Ark nr. : 2 av 7

Grettier ville her vise at en tilsynelatende sann vitensteori, ikke stemmer overens med virkeligheten. Hadde ikke Fausen tilfeldigvis sett på klokken kl fem, men 5 min før eller 5 min etter, så ville teorien blitt usann.

Vi kan også vise tilfeldighetene ved å bruke bueskyttereksempelet:

For å treffe målskiven med pilen, så må man være presis. Man må også ta hensyn til tilfeldigheter som kan spille inn. Slike tilfeldigheter som kan gjøre at pilen ikke treffer kan være f.eks vinden, eller et dyr som løper foran målskiven. Det er derfor viktig å ta hensyn til slike eksterne årsaker.

Det samme eksempelet om bueskytteren kan også brukes i kontekstualismen: En dyktig bueskytter skal skyte blink med pilen. Tenk deg da at pilen er antagelser og blinken er kunnskap. Samtidig som man tar hensyn til tilfeldigheter som kan spille inn, så må man også være nøye med buespennet for å rette seg inn mot blink. Buen er da begrunnelse, og med andre ord så må man ha gode begrunnelser for å komme frem til kunnskap/viten. I kontekstualismen må man dermed ta hensyn til hvilke begrunnelser man bruker for å kunne ha viten. Begrunnelsene vil da variere ut ifra konteksten, hvilke "vindforhold" man har. Hver vindforholdene er konteksten.

Nozick kom med tracking teorien for å bedre kunne vise hvordan man tar hensyn til tilfeldighetene. Han lot da punktet ~~tydelig~~ være like som i Platons vitensteori, og fikk følgende:

1. p er sann
2. A tror at p
3. Hvis p ikke er tilfellet, så tror personen ikke p .
4. Hvis p er tilfellet under modifiserte omstendigheter, så har personen god grunn til å tro at p .

Som man ser her, er det viktig å ta hensyn til tilfeldigheter som kan modifisere en tilsynelatende sann påstand. Gettiers poeng er derfor viktig for å vise om de faktiske forhold er sanne. Samtidig kan det være essensielt å ^{i tillegg} se an konteksten man er i. Dersom man ~~er~~ i en klokkebutikk f.eks, vet man at mange av klokkene viser forskjellige tidspunkt. Man må se an kildene sine. Man kan derfor ikke påstå at alle klokkene viser rett tidspunkt. Man må se på empiriske eksterne kilder først for å være sikker på at klokken man ser på stemmer overens med den virkelige tiden. Etterpå må man tenke på interne momenter. F.eks. Hvordan kan man vite om klokken fungerer? Jo, sekundviseren går rundt, og ifølge empiriske kilder, fungerer klokken når man ser at viseren går rundt. Samtidig må man sjekke klokkeslettet på klokken med empiriske kilder som stemmer overens med virkeligheten.

Emnekode : fil 104
Kandidatnr. : 6002
Dato : 27.05.10
Ark nr. : 4 av 7

Vi er nå kommet frem til at Grettiers kritikk var viktig og vesentlig for å oppnå sannhet. Selv om hans kritikk er holdbar, er det også viktig å se an konteksten man begrunner i, slik at man kommer frem til sann viten.

b) Koherens er en kritikk av sannhet.

Koherens er et trossystem som er bygget opp av ulike trosoppfatninger som skal stemme overens med hverandre. Jo flere trosoppfatninger man har, jo mer koherent er det.

En setning er sann hvis og bare hvis den passer inn i en altoppfattende teori om virkelighet.

Kontekstualismen som er nevnt i opp a, kritiserer fundamentalismen og koherentismen.

syn på sannhet, vil jeg også forklare hva fundamentalismen går ut på. Fundamentalisme deles inn i to retninger. Rasjonalisme og empirisme. Descartes som var skeptiker og rasjonalist, mente at det var gjennom fornuften man kunne oppnå erkjennelse.

Empiristene Locke og Berkeley mente på sin side, at erfaring var kilden til erkjennelse. Kort forklart så brukte Descartes tvilen som grunnlag. Dette blir kalt metodisk tvil, og går ut på at han trillet alt, men kom frem til at hvis man triler, så må man eksistere. Hans mest kjente setning som bygger på det samme er "Cogito ergo sum", jeg tenker altså er jeg.

Emnekode : Fil 104
Kandidatnr. : 6002
Dato : 27.05.10
Ark nr. : 5 av 7

For å gå litt inn på empirismen også, så tar den to ulike retninger. Locke mente at mennesket får ideer i sin bevissthet gjennom gjenstandene. Hvis man tenker på bevissheten som en harddisk, så er det laget kopier av alle gjenstandene der. Han delte ^{gjenstandene} ~~egenskapene~~ inn i primære og sekundære egenskaper. De primære egenskapene er konstante og bevisshetsuavhengige, de er fysiske og har bl.a form og vekt. De sekundære egenskapene, sanserintyget er derimot foranderlige. Man oppfatter lukt og smak forskjellig fra menneske til menneske. Dette kan også variere utifra eksterne årsaker, slik som hvis man akkurat har pusset tennene, så vil ikke et eple smake godt og søtt.

Berkeley kritiserte Locke, og kom etterhvert frem til en idealisme. Han mente at det ikke eksisterer en verden av fysiske ting. Vi kan da spørre, eksisterer ikke et eple? Berkeley ville svare at vi opplever eplet gjennom bevissheten i form av ideer som kommer fra Gud. Etter som opplevelsene vi har eksisterer, så eksisterer eplet gjennom dem. Han mente også at det ikke er noen forskjell mellom primære og sekundære egenskaper.

For å begynne fundamentalisme, brukes to ulike prinsipper. Lukningsprinsippet og regresjonsprinsippet.

Lukningsprinsippet er følgende:

Emnekode : FI 104
Kandidatnr. : 6002
Dato : 27.05.10
Ark nr. : 6 av 7

Hvis p så Q	Hvis Per er gutt så er Kan jente
P	Per er gutt
Q	Kan er jente.

Q, ulendt (Må stå sammen med noe annet)
P, Fundamental (Må ikke stå sammen med noe annet)
Når man bruker en setning som er fundament og en som er ulendt, så får man en koherens mellom P og Q. De stemmer overens med hverandre.

I Regressprinsippet bruker man bare ulendte setn. Personer man tenker seg et lite barn som hele tiden spør, "Hvorfor"? Så illustrerer dette at ved å bruke en vendelig regress av ulendte setn, så kommer man ikke frem til en sann begrunnelse.

Kontekstualismen mener at det er en kluft mellom begrunnelse på den ene siden, og sannhet på den andre. Fundamentalismen har vanskeligheter for å komme frem til begrunnelse, mens koherensismen har vanskeligheter med å komme frem til svar. Koherens begrunner altså ut ifra trosoppfatninger som skal stemme overens med hverandre, men kommer ikke frem til sannhet.

Vi kan f.eks ha et fiktivt trossystem der trosoppfatningene stemmer overens med hverandre. Det fører da ikke til sannhet. Det blir som å ramse opp mange ulendte spørsmål slik som noen små barn gjør.

Emnekode : Fi1104
Kandidatnr. : 6002
Dato : 27.05.10
Ark nr. : 7 av 7

De kommer ikke nødvendigvis frem til et svar. Så selv om man har gode begrunnelser som stemmer overens, så leder det ikke nødvendigvis frem til sannhet.

Det er på dette grunnlag at kontekstualismen kritiserer koherensismen, med Wittgenstein som viktigste representant for retningen.

Et siste eksempel for å forklare koherensismens begrunnelser er følgende premisser: 1. Det regner. ~~Premissene må være konsistente~~ 2. Derfor er gaten våt. Premissene må være konsistente og fullkomne. Selv om dette er en koherent begrunnelse, så kan man ikke være sikker på at eller hvorfor gaten er våt. En kontekstualist ville da sagt: Hva om det var tale over gaten, slik at regnet ikke kunne slippe til. Hverdan ble da gaten våt? Kanskje sollte noen vann på gaten, slik at den ble våt. Det er med andre ord viktig å ha i tankene at selv om man har en koherent begrunnelse, så er det viktig å ta utgangspunkt også i kontekstualismen dersom man vil oppnå sann viten.